



## **Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D. Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici**

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo  
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm  
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

**Mezger, Paul**

**Augustæ Vindelicorum, 1695**

§. II. Fundamenta prænotanda pro sententia affirmante.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74152](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74152)

tur & adhibetur relicto favore possessionis illa regula: quod in dubiis debemus eligere partem tutiorem. Sic Primò: in c. Ad audientiam de homicid. cum dubitaretur, an quidam ex occasione vulneris decessisset, statuitur, ut presbyter, qui vulnus infixerat, non ministraret in SS. Ordinibus, cum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem.

Similiter secundò, in c. Significasti x8. eod. in dubio homicid. dicitur, quod tanquam homicida debet haberi sacerdos, & à sacerdotali officio abstinere: Cum in hoc casu cessare sit tutius, quam temerè celebrare: pro eo, quod in altero nullo, in reliquo verò magnum periculum timeatur.

Et tertio in c. Peritio penult. eodem, Sacerdoti de homicidio dubitanti præcipitur, ut à ministerio altaris reverenter abstinere, cum sit consultius, in hujusmodi dubio abstinere, quam temerè celebrare.

Quartò: in c. illud. de Cler. excomm. deciditur, Episcopum, qui solà famà se noverat excommunicatum & de sententia contra se lata dubitabat, debuisse se potius abstinere, quam Sacramenta Ecclesiastica pertrahere, quia in dubiis via est tutior eligenda.

Quintò. In cap. Juvenis. de Spons. & Matr. Pontifex dissolvit matrimonium juvenis inicum cum consobrina illius puellæ, quam prius septennem duxerat, addita ratione: Quia in his, qua dubia sunt, quod certius existimamus, tenere debemus.

Sextò. In c. Inquisitioni, 44. de sent. excomm. conjunx dubitans de impedimento conjugii permittitur reddere, & prohibetur exigere debitum matrimoniale.

Septimò. In Clement. Exivi, §. item quia. de verborum significatione. Clemens V. motà quæstione, & dubio juris à Fratribus Ordinis Minorum, utrum ad omnia illa, quæ verbis præceptivis in sua Regula continentur, tanquam de præcepto teneantur? in Concilio Viennensi ita respondit:

Attendentes, quod in his, qua anima salutem respiciunt, ad vitandos graves remorsus conscientie, pars securior est tenenda &c. expedit, quod ad ea, sicut ad equipollentia præceptis se noverint obligati, qua hic inferius annotantur: ergo non obstant possessione innocentie, quam in primis 4. casibus presbyteri & Episcopus allegare poterant, vel possessione matrimonii, quæ stabat in 5. & 6. casu, vel possessione libertatis, quam prætereundere poterant Religiosi D. Francisci, voluit Sum. Pontif. etiam contra possessionem sequendam esse illam regulam, in dubiis tutior pars est eligenda.

Accedit octavò Authoritas D. Augustini c. signis, de penit. dist. 7. dicentis: Tene certum, dimittite incertum. Sed pars tutior est certa, minus tuta incerta de violatione legis: ergo relicto favore propriæ libertatis hæc relinquenda, illa est eligenda. Hæc sunt potissima, quæ reperire potui, fundamenta sententiæ negantis, quibus hoc epiphonema superaddit præcitat Fagnanus: Ineptissima est hæc contentio de prioritate possessionis inter DEUM & hominem, & ideo nihil obstat regula SS. Canonum de optione partis tutioris.

## §. II.

Fundamenta prænotanda pro sententia affirmante.

UT sententia affirmans bene intelligatur, prænotandum est primò ex jam dictis; quod, licet honestas operationis moralis principaliter pendeat & reguletur ab æterna DEI lege, proxima tamen regula & immediata lex sit lex & regula conscientie, ita quidem, ut voluntas seu potentia cæca nullatenus ab ulla lege actu obligari possit, nisi quatenus ipsius obligatio à conscientia proponitur & intimatur voluntati: unde si obligatio per judicium conscientie proponatur certa, certa erit, si representetur dubia, erit dubia: parum enim refert ad honestatem operationis, quid lex ipsa in se jubeat, nisi debite sit operanti per conscientie dictamen promulgata: Hinc in omni Theologorum doctrina ex D. Aug. & D. Th. deducta dantur infideles negativi, & hæretici materiales; quia, licet fides omnibus ad ultis non tantum sit de necessitate præcepti, sed quoad aliquos articulos etiam de necessitate medii, tamen defectu sufficientis notitie & promulgationis ex parte conscientie, aliqui coram fidei inculpate ignorant, suntque infideles negativi; aliqui nonnullos fidei articulos ad salutem non tam explicitè necessarios inculpate nesciunt, vel non credunt, suntque hæretici materiales.

Ex hoc notandum secundò. Cum vis proxima declarandi & imponendi obligationem voluntati resideat in conscientia, hinc merito, per analogiam ad judicem externum, conscientiam dici judicem nostram actionum, ipsius consultationem & sententiam rectè appellari forum, judicium, tribunal internum: quia, sicut in foro externo Judex, cognito delicto & sufficienter probato per actorem, reum obligat ad certam pœnam, ita conscientia in foro interno ex sufficienti cognitione legis voluntatem obligat ad culpam. Unde ulterius sequitur, quod, sicut, actore non probante contra innocentiam rei, merito reus à judice absolvitur, & tamdiu præsumitur innocens, donec probetur nocens, ita quamdiu non sufficienter probatur obligatio legis contra libertatem voluntatis, tam diu conscientia rectè judicet pro libertate voluntatis: quia, sicut homo jure naturæ possidet suam innocentiam, h. e. [quicquid sit de termino possessionis] habet æquam prætensionem ut pro innocenti habeatur, quamdiu illa prætensio contrario delicto non eliditur; ita non minus ex parte voluntatis possidet libertatem, h. e. habet æquam prætensionem liberè ponendi vel omitendi operationem absque imputatione ad culpam, quamdiu per contrariam obligationem illa libertas ad positionem vel omissionem actus non restringitur. Præterea sicut in dubio delicti possessio innocentie prævalet, nec ad innocentem pœnâ damnandum satis est, delictum à parte rei fuisse commissum, & aliis cognitum, sed requiritur, ut ipsi judici sententiam ferenti sit legitime notum; ita pariter ad auferendam voluntati liberam operandi facultatem non sufficit, obligationem legis esse à parte rei, eamque à DEO vel Angelis cognosci; sed necesse est, eam in conscientie judicio esse cognitam; cum in hac causa ipse DEUS potestatem judicandi conscientie commiserit, veluti in conscientia invincibiliter erronea ad oculum patet, ut rectè expendit Gabriel Beatus de consc. dubia,

- bia, q. 18. quæ omnia sanè sunt tam clara, ut probatione non egeant.
8. Notandum tertio: Quemadmodum in iudicio externo iudex inter reum & actorem medius, utriusque partis momenta expendit; sic in interno iudicio, quod practicè consultatione peragitur, diversas notitias ceu partes litigantes in dubio sibi invicem opponi, quarum una præterdit voluntatis nativam libertatem, altera legis obligationem, v. g. dubitas dubio facti num 21. ætatis annum expleveris, & ex consequenti etiam dubio juris, num lege jejunii tenearis? adest ex una parte notitia libertatis, quæ præterdit voluntatem lege jejunii hæctenus solutam, & in hac possessione libertatis imperturbatam; ex altera parte adest alia notitia intellectus proponens legem jejunii ætate competente servandam. Has inter confligentes notitias prudens ratio ceu iudex, arbitra, & dictatrix operum utriusque partis momenta & argumenta expendit, perque ultimam conscientiam sententiam dubium practicè tollit, ac vel in favorem legis obligantis, vel favorem libertatis, juxta naturalis, ac Divini luminis instinctum litem decidit, ut mirer summopere, mirari viros doctos, & explodere istud conscientia iudicium, quo de obligatione legis, & retentione libertatis disceptatur, quasi sit iudicium sine iudice, in quo DEUS actoris, homo rei partes subeat, suæque possessionis obtentu jus Divinum elidat, an eludat? Non ita crudè loquuntur, & sentiunt viri doctissimi: DEUM iudicem & Auctorem omnium adorant & venerantur, actorem non expetunt, coram quo *non iustificabitur omnis vivens*. neque ipsi de suo iure litem movent, cuius si adfit sufficiens notitia, omnes colla submitunt, & suavi iugo suam subijciunt libertatem: sed hoc demum volunt, quòd, cum sciant, non minùs ipsam agendi libertatem, quàm legis obligationem à DEO esse, in dubio, an libertati naturaliter possessæ prævaleat legis obligatio, in fluctuantis utrinque rationis consilio, aut iudicio, prudens conscientia, imò DEUS per conscientiam tanquam substitutum iudicem sententiam ferat, & regulas honestæ operationis definiat. Hinc
9. Notandum quartò: Nomen possessionis latiori sensu, appositè tamen accipi à sententiæ affirmantis Authoribus, & transferri ad possessionem innocentia & libertatis. Scimus ab initio possessionem à pedum positione dictam à Civilibus in rebus solum corporeis agnitam, sed ob paritatem rationis à Canonistis, fatente Fagnano, rebus etiam & juribus incorporeis applicatam fuisse. Cur ob eandem rationis paritatem, imò identitatem, non liceat hanc ipsam vocem [siquidem cum Criticis de vocibus contendendum est] etiam innocentia & libertati hominis applicare? Dicitur quis esse dominus & possessor fundi, beneficij, famæ, honoris, quamdiu nullum obstat factum, jura, leges, quæ dominium aut possessionem istam infirmant; teneat quippe hæc omnia tanquam sua, si non corporis, saltem animi iurisque adminiculo suffultus. Et non poterit dici Dominus & possessor innocentia, & libertatis suæ, quando illa nullò contrariò factò, vel iure infirmatur; siquidem illam penes se habet, teneat

jure naturæ contraditam? Voca, per me licet, retentionem, habitationem, idem in re sentimus, voce discrepabimus. Esto sanè, quæ circa corpoream possessionem hinc inde jura decernunt, huic, de qua loquimur, possessioni non omnia quadrent: quis nescit, in quibusdam alias esse rei corporeæ, ac incorporeæ conditiones? sunt igitur aliqua possessioni rei corporeæ propria, quod injustus possessor & prado usque ad pleniorum cognitionem sit manutenendus] ubi tamen ex eodem rationis lumine & dictamine naturalis æquitas tam in incorporeæ & spiritualis quàm corporeæ jura, tam in interni, quàm externi fori iudicium pariformiter derivatur, quis retet, voces, & jura possessionis corporeæ, etiam innocentia & libertati adaptari, & exinde, quid sit & æquum sit, decerni?

## § III.

## Propositur Naturæ sententiæ affirmantis.

Dicit itaque præjactis hæc fundamentis affirmantis sententiæ, etiam extra materiam justitiæ huic regulæ locum esse: *in dubio melior est conditio possidentis*, ita, ut ex illa deposito dubio recta conscientia formari, & pars quæ videbatur speculative minùs tuta, in praxi tanquam tuta eligi possit: e. g. dubitas invincibiliter intra materiam temperantia, num sis obligatus lege jejunii, eò quòd nescias, utrum vigelimum primum ætatis annum expleveris, potes talem formare conscientiam: in dubio melior est conditio possidentis: sed in hoc dubio lex non est in possessione obligationis; ego sum in possessione quietæ meæ libertatis: ergo mea conditio est melior: & sic deposito dubio concludo: ergo jejuniare non obligor. Hanc sententiam in terminis tenet Navarr. Suar. Sanch. M. Jo. Martiner de Prado l. 1. q. q. moral. c. 1. q. 9. n. 3. Joan. d. S. Thoma disp. 12. a. 4. n. 8. Herinek disp. 4. q. 4. Rosmer de conscientia dubia. Celarung. disp. 209. dub. 9. referens plurimos DD.

Ratio est primò; Eadem est ratio possessionis tam extra, quàm intra materiam justitiæ, tam in foro interno, quàm externo; ergo si titulus possessionis intra materiam justitiæ, & in foro externo est sufficiens ad deponendum dubium, etiam est ad hoc sufficiens extra materiam justitiæ, & in foro interno, quod externo conformatur, quando istud ex æquitate procedens non imputatur falsæ præsumptioni. Et si in materia justitiæ potest titulus possessionis partem speculative minùs tutam, facere practicè tutam, poterit hoc ipsum extra materiam justitiæ. Antecedens probatur. Ideo intra materiam justitiæ in pari causa melior est conditio possidentis, quia possessor præteritulum juris utrinque dubium, habet pro se certum titulum possessionis, ac proinde præsumitur pro ipso; unde si re possessa privaretur, committeretur inæqualitas: sed etiam voluntas in causa legis dubiæ habet certam possessionem suæ libertatis, in casu delicti dubij habet certam possessionem suæ innocentia; & utrobique pro ipso vel libertate, vel innocentia præsumitur, donec vel inde obligatio legis, vel isthinc delictum probetur: ergo præter dubiam obligationem habet pro se certam possessionem, sicque ex dictamine